

Загальні питання

УДК 355.4:355.319

С.В. Гузченко, С.П. Ярош

Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

ОБГРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ СПОСОБІВ І ЗАВДАНЬ, ЩО ВИРІШУЮТЬСЯ МІЖВИДОВИМИ ТАКТИЧНИМИ ГРУПАМИ ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

В статті обґрунтовуються ефективні способи та завдання, що вирішуються міжвидовими тактичними групами під час ведення бойових дій на основі аналізу локальних війн і збройних конфліктів другої половини ХХ – початку ХХІ століть.

Ключові слова: бойові дії, міжвидова тактична група, підрозділ, спосіб, завдання.

Вступ

Постановка проблеми. Для досягнення мети бойових дій у локальних війнах і збройних конфліктах сучасності, особливо під час широкомасштабного застосування протидіючими сторонами засобів повітряного нападу, високоточної зброї, у ході боротьби з диверсійно-розвідувальними силами противника, незаконними збройними формуваннями в угрупованнях військ створювалися та застосовувалися міжвидові тактичні бригадні (полкові, батальйонні та навіть ротні) групи.

Міжвидова батальйонна тактична група – це, як правило, механізований (танковий, аеромобільний, повітрянодесантний) батальйон із засобами посилення підрозділів родів військ Сухопутних військ (СВ), Повітряних Сил, Військово-Морських Сил, підрозділами, військовими частинами інших військових формувань правоохоронних органів держави, яка може самостійно виконувати тактичні завдання як у складі оперативного командування, так і самостійно на окремому напрямку.

Необхідність створення міжвидових тактичних груп (МТГр) обумовлена тенденціями розвитку збройної боротьби, а саме:

– зміною змісту воєнних дій, які почали проводитися у формі мережецентричних операцій із широким застосуванням тактичних груп, здатних автономно виконувати бойові завдання у відриві від головних сил, створених угруповань військ (сил) (УВ(С)) [8, 9];

– зростанням можливостей армій провідних країн світу щодо одночасного дальнього вогневого ураження значної кількості броньованих об'єктів, що обумовлює неповне використання бойових можливостей у сучасних операціях (бойових діях) значних

загальновійськових формувань (типу дивізій) через їх громіздкість, а отже і неможливість прихованого розгортання для застосування та потребує формування та застосовування невеликих за чисельністю, різнопланових за бойовими можливостями, автономних і маневрених тактичних груп для виконання конкретних бойових завдань;

– активізацією та зростанням ролі диверсійно-розвідувальні групи противника та незаконних збройних формувань під час ведення операцій (бойових дій) і недостатньою кількістю відповідно підготовлених військових частин (підрозділів) для протидії зазначеним силам (формуванням) [1, 2].

Останнім часом виникло багато нових, перспективних способів тактичних дій (розвідувально-пошукових, ударно-штурмових, рейдово-блокувальних) у протиборстві з “нетиповим” противником у спеціальних операціях, які проводилися загальновійськовими з'єднаннями і частинами спільно з формуваннями інших силових структур [2].

Результати проведеного аналізу досвіду створення та застосування міжвидових тактичних груп у локальних війнах і збройних конфліктах сучасності [1 – 3, 6, 7] свідчать, що відповідно до виду бойових дій міжвидові тактичні групи виконували різноманітні завдання та використовували різні способи дій. Проте системних досліджень, присвячених питанням визначення ефективних способів і завдань, що вирішуються міжвидовими тактичними групами при веденні бойових дій, не проводилося.

Аналіз літератури. На теперішній час у воєнно-науковій літературі без необхідного аналізу наводяться приклади тактичних дій, способів, завдань, що виконуються тактичними групами різного складу [1 – 7]. У [1, 2] розглядається досвід

створення та застосування угруповання військ (сил) в операціях другої половини ХХ – початку ХХІ століть. У роботах [3, 5, 7] розглянуті зміни в тактиці дій підрозділів останніх десятиліть. У статтях [4, 6] визначається перспективний склад бойових підрозділів провідних країн світу. Але в жодному з приведених джерел не визначаються ефективні способи та завдання, що вирішуються міжвидовими тактичними групами під час ведення бойових дій.

Метою статті є обґрунтування ефективних способів і завдань, що вирішуються міжвидовими тактичними групами під час ведення бойових дій на основі аналізу локальних війн і збройних конфліктів другої половини ХХ – початку ХХІ століть.

Виклад основного матеріалу

В арміях провідних країн світу запропонована нова концепція наземних бойових дій майбутнього, основою якої є вплив на противника одночасно з усіх напрямків [1, 8, 9].

Головними принципами концепції є:

- централізована (єдина) стратегія, але децентралізована та різноманітна тактика дій автономних або напівавтономних підрозділів;
- спільний вплив усіх підрозділів на єдину ціль;

– різноманітні, але скоординовані за місцем і часом дії підрозділів, проведення атаки об'єкта противника з різних напрямків;

– відсутність поняття “тил” і дії за принципом “всюди фронт”;

– досконала система розвідки, управління, матеріально-технічного забезпечення;

– завдання щодо ураження противника як на значній відстані, так і в умовах безпосереднього зіткнення з ним;

– зосередження головних зусиль на підриві єдності сил противника [1, 2].

Для обґрунтування ефективних способів і завдань, що вирішуються міжвидовими тактичними групами при веденні бойових дій, необхідно розглянути основні види тактичних дій.

Разом із способами і завданнями, що вирішуються міжвидовими тактичними групами під час ведення бойових дій, набули зміни і види тактичних дій. Можна визначити найбільш характерні з них для МТГр.

Основні види тактичних дій наведені на рис. 1.

При цьому на даному рисунку іншим кольором виділені дії, які є найбільш характерними для МТГр.

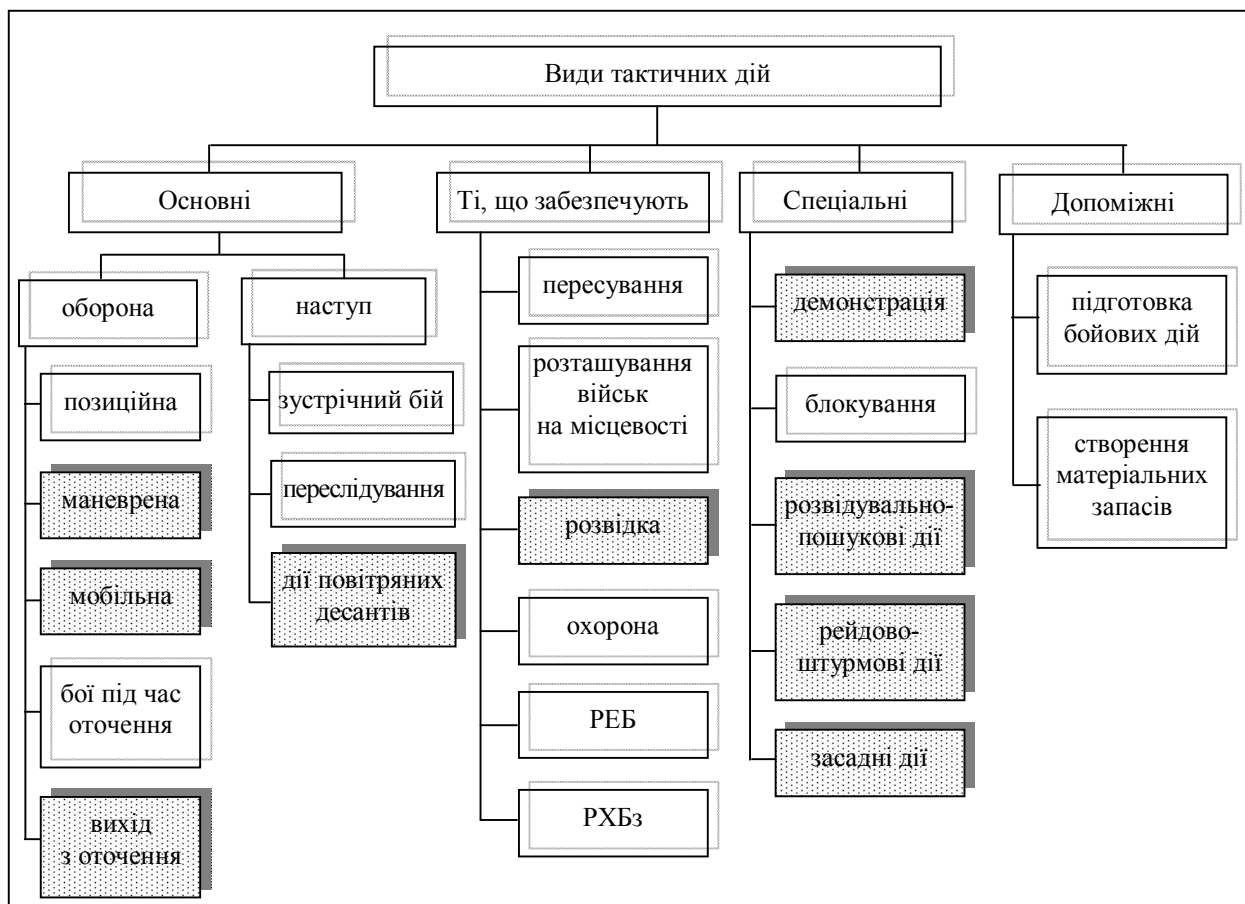

Рис. 1. Види тактичних дій

У цьому контексті необхідно розглядати міжвидові тактичні групи як один з основних інструментів сучасних тактичних дій.

Рівень розвитку озброєння та техніки сприяв значному підвищенню значення бойових дій підрозділів тактичної ланки. У цих умовах міжвидові тактичні групи виступають як самостійні тактичні одиниці, здатні оперативно вирішувати цілий спектр завдань, що виникають на полі бою.

Прикладами найбільш повної реалізації ефективних способів і завдань, що вирішуються міжвидовими тактичними групами під час ведення бойових дій на тактичному рівні, є дії коаліційних сил в Іраку та дії російських підрозділів в Південній Осетії, в ході яких спільно застосовувалися загальновійськові підрозділи та підрозділи інших видів збройних сил зведені у МТГр. Саме завдяки МТГр можна з найбільшою ефективністю використати високі бойові можливості сучасних систем озброєння – танків, бойових машин піхоти (БМП), самохідних мінометних і артилерійських систем (САУ), протитанкових ракетних комплексів (ПТРК), та інших засобів.

Виконання завдань МТГр відбувалося в умовах безпосередньої підтримки сухопутних військ армійською, бомбардувальною та штурмовою авіацією, що дозволило МТГр успішно вирішувати широкий спектр бойових завдань в наступі, в обороні, при діях в складі передового або рейдового загону, на марші, при виконанні спеціальних операцій та ін.

В авангарді наступаючих підрозділів під час дій коаліційних сил в Іраку діяли батальйонні тактичні групи за підтримкою бойових вертольотів армійської авіації. Батальйонні тактичні групи з ходу захоплювали мости та плацдарми на лівому березі р. Євфрат біля міст Ен-Насирія, Самава й Ен-Наджаф, чим забезпечували виконання завдань головними силами [6].

Іншим прикладом є дії російських підрозділів у Південній Осетії, коли в ході рішучих дій 58-російської армії, яка зуміла протягом доби розгорнути на театрі воєнних дій дві батальйонні тактичні групи, які, діючи в авангарді головних сил, з ходу захопили Рокський тунель і Транський перевал, чим було забезпечено висування та розгортання основного угруповання російських військ.

Повністю виправдала себе ставка на батальйонні тактичні групи (у Північно-Осетинсько-Грузинському конфлікті) у складі мотострілецьких батальйонів посиленних танками, самохідною артилерією, авіацією, які володіли великою автономністю при веденні бойових дій. Сформовані ще до початку конфлікту, вони в умовах дефіциту часу змогли здійснити марш через Кавказький хребет, сходу вступили в бій, тим самим створили умови

для стабілізації ситуації в районі м. Цхинвала. Необхідно відмітити, що дії тактичних груп підтримувалися штурмовою та бомбардувальною авіацією. В інтересах бойового забезпечення залучалася розвідувальна авіація та безпілотні літальні апарати [5].

Виходячи з аналізу, в ході ведення наступу можна визначити такі способи та завдання, що доцільно вирішувати силами МТГр:

– спосіб розгрому противника, який полягає у завданні поразення противника ракетно-авіаційними ударами на великі відстані без втягування угруповань СВ у безпосереднє протистояння, а після створення необхідних умов для дій оперативного-тактичного угруповання військ – у завершенні розгрому противника діями тактичних груп СВ і морської піхоти за підтримкою авіації з широким застосуванням дій сил спеціальних операцій, повітряних десантів;

– зосередження зусиль на вибраних ділянках за рахунок мобільності та маневру, порушення оперативної та тактичної стійкості оборони довготривалим і безперервним масованим електронно-вогневим впливом у сполученні з наступним охопленням військами (силами) по землі та повітрю, створенням активно діючого фронту в тилу противника;

– заміна класичного способу дій “удари військами” (фронтальне розчленування та витіснення угруповань противника) на багатовимірну об’ємну форму бойових дій;

– ведення активних розвідувально-пошукових дій, проведення відволікаючих ударів, спільних операцій сил спеціального призначення разом із механізованими і танковими частинами сухопутних військ;

– сумісне застосування за часом і простором космічних, повітряних, морських і наземних засобів розвідки й поразення, які будуть інтегровані в єдину розвідувально-ударну бойову систему.

Досвід показує, що особливістю бойових дій, які ведуться силами МТГр, є початок всіх операцій вночі.

Проведений аналіз ефективних способів і завдань, що вирішуються міжвидовими тактичними групами під час ведення оборонного бою, дозволяє визначити такі нові способи ведення оборони, які застосовувалися у збройних конфліктах другої половини ХХ і на початку ХХІ століть. Це аеромобільна, розосереджена, стримуюча, блокуюча, демонстративна (хибна) оборона, а також оборона, яка побудована за принципом осередкованих дій [1 – 3, 6, 7].

Застосування нових способів і форм ведення оборони виникає в зв’язку з тим, що підрозділи повинні готуватися до ведення бойових дій як у

великомасштабній війні, так і в регіональних, локальних війнах і різноманітних збройних конфліктах, кожен з яких є унікальним.

Противоробство в них можуть вестись з різним за технічним оснащенням і навченістю противником, у том числі й нерегулярних формувань, які використовують тактику партизанських, диверсійно-терористичних дій, що мало місце під час війни в Афганістані та у двох чеченських військових конфліктах.

Виходячи з аналізу, при веденні оборони можливо визначити такі способи та завдання, що доцільно вирішувати силами міжвидових тактичних груп:

– ведення активної оборони завдяки насиченню УВ(С) вертольотами вогневої підтримки, танками, САУ, ПТКР, БМП і БТР при значному підвищенні ролі протиповітряної оборони (ППО);

– ведення оборонних дій з рейдовими загонами противника, які просочуються в тил через проміжки і розриви у бойових порядках військ, що потребує вживати заходи щодо організації в глибині оборони надійної охорони й оборони пунктів управління, вогневих позицій ракетних військ і артилерії, сил і засобів ППО, тилових органів і комунікацій, надійного прикриття та забезпечення відкритих флангів і стиків самостійних дій підрозділів ланки рота – батальйон;

– осередкована оборона в бойових порядках у складних фізико-географічних умовах району бойових дій, що змушує застосовувати сухопутні УВ(С) за певними напрямками уздовж доріг змішаними бригадними та МТГр, як правило, у передбойових порядках;

– асиметричне застосування сил і засобів збройної боротьби під час ведення оборонних, партизанських дій, завдання агресору таких значних втрат, що при цінностях західної демократії до життя людини та економічних труднощах ведення війни з “невловимим” противником, зазвичай приводить до виведення окупаційних військ із країни, яка зазнала вторгнення;

– оборона опорних баз, коли необхідно посилити невеликі за складом підрозділи охорони за рахунок швидкого пересування повітрям (головним чином вертольотами) аеромобільних підрозділів. Можливо вважати, що в подальшому така оборона в зв'язку з інтенсивним розвитком авіаційних засобів знайде достатньо широке використання, особливо з початком воєнних дій, коли виникає багато нових завдань, які потребують швидкого реагування на критичний розвиток подій, з метою прикриття проміжків і розривів в бойовому шикунанні військ, що з'являються, переміщенням підрозділів повітрям;

– оборона нерівномірно розподіленими сила-

ми та засобами по фронту та в глибині оборони, що дає можливість міжвидовими тактичними групами під час ведення бойових дій мати можливість здійснити широкий маневр другим ешелонам або резервом. Широке застосування в такій обороні засадних дій, створення рухомих загороджень керованих мінних полів;

– оборона при раптовому нападі противника, перевазі його в силах і засобах на важливих напрямках. Міжвидові тактичні групи ведуть стримуючі дії, використовуються епізодично, коли необхідно виграти час, щоб скувати дії наступаючого противника. Широко використовуються загородження усіх видів, встановлення засідок, пасток, створення вогневих мішків, загороджувальних вибухово-вогневих бар'єрів;

– блокуючи дії в ході боротьби з повітряними десантами, рейдовими, диверсійно-розвідувальними, обхідними підрозділами противника, що діють в тилу оборони військ;

– перехоплення шляхів маневру, стримування дій противника загороджувальним вогнем, створення заслонів, встановлення міно-вибухових загороджень дистанційними засобами.

Можна впевнено сказати, що з застосуванням міжвидових тактичних груп змінилися способи та завдання, що вирішуються підрозділами під час ведення сучасної оборони. Оборона стрімко еволюціонує у бік підвищення самостійності, асиметричності застосування сил, активності, мобільності, маневреності, захищеності від високоточної зброї, широкого використання всіх видів загороджень.

Висновки

1. На основі аналізу військових конфліктів останніх десятиліть можна відзначити, що зміни в способах ведення бойових дій відбуваються в напрямку тактики глибокого бою, центр ваги протидії все більше переміщується з лінії бойового зіткнення сторін у тактичну й оперативну глибину.

2. Завданнями, для виконання яких при веденні бойових дій доцільно використовувати міжвидові тактичні групи, є: прикриття ділянок державного кордону; відбиття наступу угруповання сухопутних військ противника й утримання районів, рубежів і важливих об'єктів; участь у стабілізації обстановки (ліквідація, локалізація, нейтралізація збройного конфлікту); боротьба з іррегулярними збройними формуваннями та диверсійно-розвідувальними силами противника на власній території; сумісне виконання (у складі міжвидових тактичних груп) специфічних завдань сучасних операцій військовими частинами, підрозділами, органами інших військових формувань і правоохоронних органів держави.

3. Найбільш ефективними способами застосування міжвидових тактичних груп є: ураження противника дальніми ракетно-авіаційними ударами без втягування в бойові дії підрозділів СВ; охоплення підрозділами на землі і по повітрю, створення активно діючого фронту в тилу противника; застосування багатовимірною об'ємного способу бойових дій; ведення активних розвідувально-пошукових дій, проведення відволікаючих ударів; спільне застосування за часом і простором космічних, повітряних, морських і наземних засобів розвідки та ураження; асиметричність застосування сил і засобів збройної боротьби; посилення невеликих за складом підрозділів охорони за рахунок швидкого пересування повітрям; ведення стримуючих дій; блокуючих дій при боротьбі з повітряними десантами, рейдовими, диверсійно-розвідувальними, обхідними підрозділами противника; перехолення шляхів маневру; створення заслонів.

4. Для оцінювання ефективності бойового застосування міжвидових тактичних груп необхідно визначити сукупність показників ефективності та способи їх обчислення. Вирішальними при цьому будуть завдання та склад міжвидових тактичних груп, що створюються.

Список літератури

1. Телелим В.М. Досвід створення та застосування угруповань військ (сил) у локальних війнах і збройних конфліктах другої половини XX та на початку XXI століття: монографія / В.М. Телелим, О.М. Загорка, В.В. Стрижевський. – К.: НУОУ, 2012. – 336 с.

2. Воробьев И.Н. Тактика – искусство боя: учебник / И.Н. Воробьев. – М., 2002. – 862 с.

3. Федоренко В.В. Развитие тактики за досвідом локальних війн кінця XX – початку XXI століть / В.В. Федоренко // Наука і оборона. – 2007. – №3. – С. 31-35.

4. Владимиров В. Формирование механизированных бригад “страйкер” в сухопутных войсках США / В. Владимиров, А. Медин // Зарубежное военное обозрение. – 2004. – Вып. 6 (687). – С. 30-36.

5. Цепенко П. Батальонная тактическая группа в “активной обороне” // П. Цепенко // Зарубежное военное обозрение. – 1981. – № 2. – С. 29-34.

6. Владимиров В. Наземная операция ВС США и их союзников против Ирака / В. Владимиров // Зарубежное военное обозрение. – 2004. – № 1. – С. 24-28.

7. Гузченко С.В. Аналіз досвіду ведення бойових дій міжвидовими тактичними групами в ході війн і локальних конфліктів / С.В. Гузченко, С.П. Ярош // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України: науково-технічний журнал. – Х.: ХУПС, 2013. – №4 (13). – С. 9-13.

8. Alberts D.S. Power to the Edge: Command and Control in the Information Age / D.S. Alberts, R.E. Hayes. – Washington, DC: CCRP Publication Series, 2003. – 259 p.

9. The United States Army's Concept of Operations. LandWarNet. – 2015. / TRADOC Pamphlet 525-5-600, 11 February 2008. – 69 p.

Надійшла до редколегії 18.02.2014

Рецензент: д-р військ. наук, проф. І.О. Кириченко, Академія внутрішніх військ МВС України, Харків.

ОБОСНОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ СПОСОБОВ И ЗАДАЧ, КОТОРЫЕ РЕШАЮТСЯ МЕЖВИДОВЫМИ ТАКТИЧЕСКИМИ ГРУППАМИ ПРИ ВЕДЕНИИ БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ВООРУЖЕННЫХ КОНФЛИКТОВ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XX – НАЧАЛА XXI СТОЛЕТИЙ

С.В. Гузченко, С.П. Ярош

В статье обосновываются эффективные способы и задачи, которые решаются межвидовыми тактичными группами при ведении боевых действий на основании анализа локальных войн и вооруженных конфликтов второй половины XX – начала XXI столетий.

Ключевые слова: боевые действия, межвидовая тактическая группа, подразделение, способ, задача.

THE ANALYSIS OF THE EFFECTIVE METHODS AND MISSION WHICH ARE SOLVED BY INTERSPECIES TACTICAL GROUPS DURING COMBAT OPERATIONS ON THE BASIS OF THE ANALYSIS OF ARMED CONFLICTS OF THE SECOND HALF OF XX – BEGINNING OF THE XXI CENTURIES

S.V. Guzchenko, S.P. Yarosh

The paper substantiates efficient methods and problems that are solved by interspecies tactical groups during combat operations based on an analysis of local wars and armed conflicts in the second half of XX – beginning of the XXI centuries.

Keywords: combat operations, interspecies tactical group, unit, method, mission.